

Vermlannin muistelmia

LAURI KETTUNEN Kahdeksan matkaa Vermlannin metsäsuomalaisiin (1907–1937). Tekijän kustantama. Helsinki 1960. 156 sivua.

Professor emeritus Lauri Kettunen on viime aikoina jatkanut monilukuisten teostensa sarjaa tavattoman nopeasti. Onhan ilmestynyt mm. kielitieteellinen käsikirja, pari näytelmää ja vironkielinen runokokoelma, osa tosin jo varhemmin pohjustettua tai kirjoitettuaakin. Samaan rypäeseen kuuluu esiteltävä Vermlannin-matkojen kuvaus.

Kirjan alkupuoli on kuvitusta myöten Kettusen ensimmäisen muistelmateoksen »Tieteen matkamiehenä» lukijoille vanhastaan tuttua, ja tältä osin esitys onkin seikkaperäisintä. Kolmen ensimmäisen matkan kuvaus, joka käsittää runsaasti puolet koko sivumäärästä, seuraa miltei sana sanalta ennen julkaistua. Viiden myöhemmän matkan esitys on sen sijaan uutta. Lukija saa nyt seurata, kuinka kuulun Juholan, Kettusenkin ensi matkastaan asti tukikohtanaan pitämän kel-po suomalaistalon, erikoislaatuinen väki viettää elämänsä ehtopuolta, vanheten ja harveten. Sellaiset poikkeuksellisen tunnetuksi tulleet kielenoppaat kuin Kaisa Vilhunen ja Johannes Johansson eli Niittahon Jussi ynnä monet muut vähemmän huomattavat esitellään haus-kasti ja havainnollisesti, minkä ohessa annetaan monenlaista hajatietoa metsä-suomalaisista, ennen kaikkea heidän uskomuksistaan ja taioistaan sekä murre-sanoistaan ja hupaisista puheenparsis-taan. Kutakin matkaa koskevan luvun alussa Kettunen lyhyesti tekee selkoa

edellisen matkan jälkeisistä toimistaan, mikä on omiaan kiinteyttämään teosta kokonaisuutena. Päinvastaisesti vaikutta se, että Niittahon Jussia ja eräitä häneen liittyviä viime vuosien tapahtumia on laveahkosti käsitelty erityisessä loppulu-vussa.

Kirjassa on lisäksi puolen tusinaa lyhyitä murrenäytteitä, jotka yhtä lukuun ottamatta on julkaistu jo Suomen murteet -teoksen I osassa. Ohimennen esite-tään pari etymologista ounastelua, joi-den uskottavuus ei kuitenkaan ole suuri. Arvoituksellinen *sananjalka* on saanut kaksikin selitystä (s. 107), ja Vermlannin suomen 'palasta, kappaletta' merkitse-vää *petä'nen*-sanaa Kettunen arvelee pettuleivän rapeuteen viitaten *petäjäis-murusta* tjs. elliptisesti kehittyneeksi (s. 122). Ilmeistä kuitenkin on, että lähtö-kohtana on ollut ruotsin *bita*-pesyeeseen kuuluva substantiivi *beta*, joka alkuaan on merkinnyt 'haukattua palaa', sittem-min yleensä 'ruokapalaa' ja lopulta muu-takin 'palaa, kappaletta'.

Kahdeksan matkaa Vermlannin suo-malaisiin näyttää syntyneen kevyesti, jopa hyvinkin kevyesti, kun ottaa huo-mioon, että tekijän »tarkoituksena on lähinnä ollut pelastaa unohdukselta omat näkemänsä ja kokemansa näiden viimeis-ten omalaatuisten savupirttiasukkaiden parissa ja samalla kunnianteko korven-raivaajaheimomme työlle». Lukija voi tosin hyväntahtoisesti ummistaa silmän-

sä erinäisiltä Kettusen kielenkäytön omaperäisyyksiltä, mutta ei esimerkiksi kovin lukuisilta painovirheiltä. Sivulla 109 olevassa kahden knittelisäkeen mittaisessa Agricolan sitaatissakin näkyy olevan kolme virhettä. Teoksen kieli on eloisaa, ennen kaikkea vermlantilaisten

ja vähän muidenkin murreilmausten ansiosta, mutta tyyli olisi epäilemättä voitannut, jos joutuisasti juosseen kynän jälkeä olisi enemmän huoliteltu: vaillinaisia lauseita täydennetty ja irrallisia välihuudahduksia ja sivuhyppyjä karsittu tai muovailtu säällisiksi virkkeiksi.

PAAVO PULKKINEN

—